

Eesti seisukohad Euroopa Liidu mitteametliku põllumajanduse ja kalanduse nõukogu 21.-23. septembri 2008. a istungil

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk:

- Ministrite mitteametlik arutelu

Lühike selgitus:

21.-23. septembril 2008. aastal toimuva mitteametliku põllumajanduse ja kalanduse nõukogu teema on „Kuidas kõige paremini tuleviku ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) jaoks ette valmistuda?“.

Eesistuja taustapaber toob välja, et uuenenud põllumajanduspoliitika peab täitma **nelja eesmärki**:

- **Euroopa Liidu toiduga kindlustatuse** tagamine ning sealhulgas toiduohutuse tagamine, mis on seotud esile kerkivate terviseriskidega;
- **Ülemaailmsesse toidu tasakaalu** panustamine nii, et võetaks osa maailma toiduga kindlustamisest ja ollakse turgudel olemas ka tulevikus.
- **Maapiirkondade** tasakaalu säilitamine, et säiliks territoriaalne ühtekuuluvus ning tegevuste ja tööhõive olemasolu.
- Osalemine võitluses kliimamuutuste vastu ning **keskkonna** parendamises, luues põllumajanduse, mis sobitab majandusliku suutlikkuse ökoloogilise tõhususega.

Eesistujariik on koostanud nõukogu arutelu struktureerimiseks küsimused:

1. Kas nõustute nende eesmärkidega?

Eesistujariik nendib oma paberis, et Euroopa tootjatele on seatud kõrged nõudmised seoses tervise ja keskkonna standarditega ja isegi ühised eelistused, nagu loomade heaolu on õiguspärased, kuna vastavad ühiskonna ootustele, kuid põhjustavad tootjatele suuri kulutusi.

2. Kas Euroopa Liit suudaks lõpetada oma talunikele kompenseerimise nõuete eest, mis on karmimad, kui mujal ning kujundada need ümber õiglasteks kaubandusreegliteks?

Eesistujariik toob välja, et turgude muutlikkus ja rahva tervise ning kliimaga seotud riskid on fenomenid, mis tõenäoliselt suurenevad. Suutlikkus nendega toime tulla on kindlaks määrav faktor, kui soovitakse säilitada jätkusuutlikku alust Euroopa tootmise jaoks. Samuti on küsimuseks toetuse legitiimsus, mis on täielikult eraldatud tõelisest olukorrast turul.

3. Kas praegused toetuse vormid, mis põhimõtteliselt baseeruvad individuaalsel toetusel ja on ajaliselt kinnitatud, on selle väljakutse jaoks sobivad, või peaks neid täiendama ka vähem staatiliste vahenditega, võttes arvesse rahvusvahelisi reegleid?

4. Kas edaspidised toetused põllumajandusele ja toidutööstusele edendamaks keskkonnasõbralikku innovatsiooni peaksid olema efektiivsemalt integreeritud ÜPPsse?

5. Kas tõhusa ÜPP nimel peaks tulevikus rohkem tähelepanu pöörama tootmissüsteemide mitmekesisusele ja vajadustele?

Eesti seisukoht:

Olulised printsiibid, millest Eesti lähtub ÜPP aruteludes:

- ÜPP esimene samm, mis on EL põllumajandust avamas üha enam maailmaturu konkurentsile vajab toeks tugevat teist sammast - põllumajanduse edasine restruktureerimine konkurentsivõime tõstmiseks peab jääma endiselt II samba üheks prioriteediks
- ÜPP I samm, mille sisu on muutumas, peab saama sisustatud uue ideoloogiaga - nõuetele vastavuse süsteem on siin kindlasti olnud suur samm õiges suunas.
- ÜPP II samm vajab seoses uute väljakutsetega, mis kindlasti on ka järgmise finantsperioodi oluline teema, olulist finantsilist tugevdamist
- Me peame avatult ja ilma kitsaste riiklike huvideta läbi arutama ja läbi arvutama objektiivsed otsetoetuse määrad - oleme kindlalt seisukohal, et McSherry reformist ning sellele järgnenud ÜPP uuendustest tulenevad määrad, mis mingil ajahetkel olid õigustatud, on tänaseks vananenud ning ei vasta ÜPP I samba uuenenud sisule
- Kutsume komisjoni üles viima läbi kiires korras vastava analüüsi ning esitama selle nõukogule hiljemalt järgmise aasta esimesel poolaastal

1. Kas nõustute nende eesmärkidega?

Käsitleme esimest ja teist eesmärki koos, kuna EL on osa maailma toidutootmise ja toidukaubanduspoliitikast. Nagu eesistuja ka nentis, on Rooma lepingus sätestatu siamaani oluline ja muutub üha olulisemaks – tagada EL kodaniku varustus ohutu toiduga. Põhjused, miks ÜPP aluseesmärkide universaalsus ja asjakohasus on säilinud, peituvad tegurites, mida ka ühist poliitikat kujundades silmas peeti – põllumajandusliku tegevuse eripära ja põllumajanduse läbipõimimine muu majandusega. Veelgi enam, toit on ja muutub tulevikus üha rohkem strateegilise julgeoleku aspektiks. Leiame, et ühisel põllumajanduspoliitikal on oluline roll julgeoleku laiemas käsitluses.

Toidupuudus ei avaldu globaalselt ühtmoodi, pigem on küsimus olemasoleva toidu ümberjagamisvõimaluses ja siin hakkavad olulist rolli mängima energia ja logistika (transpordi) aspektid. Fossiilsete kütuste osakaal peab vähenema ning alternatiivsete tehnoloogiate arendamine ja kasutuselevõtt püsima prioriteetsed. Maapiirkondade tasakaalu säilitamiseks on oluline jätkuv mitmekülgne ettevõtlus ning põllumajanduse struktuurne kohandamine. Piirkondliku tootmise säilitamine on oluline, kuid põllumajanduslik tegevus ei tohiks samas tugineda ainult subsideerimisele.

Kõigest sellest rääkides jõuame aga paratamatult ühe suure küsimuseni ja ehk kõige suurema väljakutseni, mis meil tulevikus ees seisab – nimelt kuidas ühildada suurema tootmismahu tekitamise vajadus sellega, et säiliks keskkond. Seega – eeldades, et tootmisintensiivsus tõuseb, on keskkonnanõuete täitmine tulevikus veelgi olulisem, aga nõuete täitmine muutub ka märkimisväärselt kulukamaks, seega peame tõsiselt mõtlema ka valmisolekule luua selline süsteem, mis tagab põllumehele suuremate keskkonnanõuete täitmise ja sealjuures teatud saamata jäänud tulu kompenseerimise. Siin vajaksid vastamist kaks võtmeküsimust – kuidas

nõuete rakendamist liikmesriikide lõikes ühtlustada ja kuidas tagada põllumajanduslike keskkonnatoetuste atraktiivsus.

Ühiskonna ootustele vastab tulevikus pigem selline ühine põllumajanduspoliitika, mis suudab endas kombineerida nii tootmisfunktsiooni, keskkonnanfunktsiooni, turismi ja vaba aja veetmise funktsiooni, aga ka kultuuripärandi funktsiooni. Sellest tulenevalt peaks põllumajanduspoliitika säilima ühise poliitikana, kuid ühiskonna ootustele vastamiseks kujunema ühiseks põllumajanduse ja maaelu poliitikaks.

2. Kas Euroopa Liit suudaks lõpetada oma talunikele kompenseerimise nõuete eest, mis on karmimad, kui mujal ning kujundada need ümber õiglasteks kaubandusreegliteks?

Nentides, et nõuetele vastavuse süsteem on küll positiivne samm selles suunas, et otsetoetusi makstakse täies mahus vaid vastavaid seadusi korrektselt järgivatele põllumajandustootjatele, ei saa siiski võtta aluseks hüpoteesi, et nõuetele vastavuse nõuded on sellisena põhjenduseks endisel tasemel otsemaksete maksmisele põllumajandussektoris. On ju enamik nõuetele vastavuse nõudeid kas otseselt seotud toiduohutusega ning taime- ja loomaterviselega või siis keskkonna nõuetega. Nõuetele vastavus peegeldab väga ilmekalt ühise põllumajanduspoliitika arenguid. Tarbijate ootuste suurenemise ja uute väärtuste esile kerkimisega on kasvanud ka nõuded põllumajandustootjate poolt pakutavatele teenustele. Nõuetele vastavus toob kokku tootjate ja ühiskonna huvid. Sellest tulenevalt peaksid nõuetele vastavuse eesmärgid – säästev areng ja ühiskonna ootustele vastav põllumajanduspoliitika – kaasa aitama ühise põllumajanduspoliitika tulevikku suunatusele ja väljakutsetele vastamisele.

Samas, kui lõpetada põllumajandustootjatele kompenseerimine otsetoetuste näol täielikult tuleks arvestada järgmiste võimalike tagajärgedega:

- ulatuslik maade põllumajanduskasutusest väljajäämine väheviljakamates ja ebasoodsamates piirkondades ning seal põllumajandusliku tegevuse lõpetamine, mis omakorda võib kaasa tuua EL-i suurema sõltuvuse kolmandate riikide põllumajandussaadustest;
- toidu tootmise eelistamine keskkonnanõuete, loomakaitse- ja taimetervisenõuete täitmisele;
- poollooduslike koosluste ja traditsiooniliste maastike säilitamise vähenemine või lõpetamine, samuti põllumajandusmaa viljakuse säilitamise, eesmärgiga neid vajadusel võimalikult väikeste kuludega kasutusse võtta, vähenemine või lõpetamine.

Lähtudes ülaltoodust, on meie arvates aeg sisustada otsetoetuste mõiste uue ideoloogiaga ning tõenäoliselt peaks sellega kaasnema ka otsetoetuste baasi ümberarvutamine. Ühine põllumajanduspoliitika on toimunud reformide käigus muutunud oluliselt kaasaegsemaks, tootlikkuse ja konkurentsivõime mõõtmele on lisandunud ka jätkusuutlikkus. ÜPP peab tulevikus täitma ka „avaliku hüve“ rolli, mis sisaldab endas nii hooldatuid maastikke, keskkonnasõbralikku tootmist, kui näiteks ka püsirohumaade ekstensiivset kasutust. Nii kaua kui ühiskond neid nähtusi väärtustab, on põhjendatud ka selliste tegevuste eest põllumehele kompensatsiooni maksmine.

3. Kas praegused toetuse vormid, mis põhimõtteliselt baseeruvad individuaalsel toetusel ja on ajaliselt kinnitatud, on selle väljakutse jaoks sobivad, või peaks neid täiendama ka vähem staatiliste vahenditega, võttes arvesse rahvusvahelisi reegleid?

Ühist põllumajanduspoliitikat ei tohiks vaadelda staatilisena, sest muutuva keskkonnaga kaasas käimiseks tuleb valmis olla ümberhindamiseks ja olla kohanemisvõimeline.

Et vastata nii turgude muutlikkusest, rahva tervise ja kliimaga seotud riskidest tulenevatele väljakutsetele, on meil esiteks vaja jõuda arusaamisele, et need riskid puudutavad kõiki liikmesriike ühtmoodi. Seega, et näiteks kliimasoojenemisega võidelda, ja võtta vastavaid meetmeid ÜPP raames, peaks olema loodud ka võrdsed tingimused liikmesriikidele, et sellele väljakutsele vastata. Loodame väga, et edaspidi ÜPP tulevikuarutelude raames saame sellest lähtuda ja pakkuda liikmesriikidele võimalus võrdselt väljakutsetega tegeleda.

Mis puudutab turgude muutlikkust, siis see on probleem, kuid kahjuks paratamatu. On selge, et põllumajandussektori tootmisotsused peavad muutuma vastavalt turu ootustele ja nõudlustele. Et need otsused oleks piisavalt kiiresti ja paindlikult teostatavad, oleks mõttekas kaaluda tuleviku ÜPP raames infosüsteemi loomist, mis aitaks tootjal turusignaalidele kiirelt reageerida ja vastavalt sellele teha oma otsus. Loodame, et meie tulevastes aruteludes ÜPP tuleviku osas saame minna juba märksa konkreetsemaks, milliseks toetuste vormid võiksid tulevikus kujuneda, kuid lühidalt võiksid meie nägemuses toetuste vormide kujundamise alused olla järgmised:

Esiteks – nagu ka varem mainitud – eeldades, et EL põllumees peab tulevikus täitma kõrgeid keskkonnanõudeid, tuleks jätkuvalt kompenseerida nõuete täitmisest tulenev saamata jäänud tulu või lisakulu (see hõlmaks ka nitraaditundlikke piirkondi). Tulenevalt nõudluse ja hindade kasvu survest, on ettevõtjad huvitatud suuremas koguses põllumajandussaaduste tootmisest. See omakorda avaldab survet põllumajandustootmise intensiivistamisele. Selle vältimiseks tuleb muuta põllumajanduslikud keskkonnameetmed põllumajandustootjatele piisavalt atraktiivseks, et tootja oleks eelkõige huvitatud ühiskonnale pakutavast keskkonnasõbralikust teenusest.

Teiseks – igasugune ajalooline referents, mis põhineb kunagistel tootmisnäitajatel, ei ole tulevikus enam õigustatud. Loodame väga, et ajalooline tootmisnäitaja uute toetuste aluste väljatöötamisel ei saa olema ÜPP tulevikudebati subjektiks.

Kolmandaks – ebasoodsamates piirkondades tegutsemise kompensatsioon tuleks integreerida otsetoetustesse, mille tulemusel kujuneks ühtne võrdne põhitoetus kogu ELs. Keskenduda tuleks põllumajandusele kui olulisele loodusressursi kasutajale, mis on väärtustatud võrdselt kõikjal Euroopas.

Neljandaks – kuna maaelupoliitika eesmärkideks on traditsiooniliste maastike ja poollooduslike koosluste säilitamine ning tootmisest kõrvalejäänud põllumajandusmaa viljakuse säilitamine eesmärgiga seda vajadusel võimalikult väikeste kulutustega taas kasutusse võtta, siis nii kaua kui peame neid eesmärke olulisteks, on õigustatud ka toetuste maksmine põllumajandusmaale, mida hoitakse heades põllumajandus- ja keskkonna (GAEC) tingimustes.

4. Kas tulevased toetused põllumajandusele ja toidutööstusele edendamaks keskkonnasõbralikku innovatsiooni peaksid olema efektiivsemalt integreeritud ÜPPsse?

Lühidalt vastates – jah. Kuid ÜPP sees peaks toidu tootmine ja keskkonnapoliitika olema integreeritud. Eelarveliselt tuleks neid kajastada integreeritult ning uute väljakutsete valguses peaks eelarve pigem suurenema, et läbi uute tehnoloogiate ja keskkonnanõuete juurutamise säilitada võimalused toidu kättesaadavuseks ka tulevikus.

Jätksuutliku põllumajandus- ja maaelupoliitika kujundamisel on olulised ka järgmised põhimõtted:

- piisavalt paindlik ja pikaajaline arvestamine lisaks turu hetkevajadustele ka pikaajaliste arenguprognosidega (kliimamuutus, toiduga varustus, bioloogiline mitmekesisus).
- keskendumine põllumajandusele kui olulisele loodusressursi kasutajale, mis on väärtustatud võrdselt kõikjal Euroopas.
- uute tehnoloogiate välja töötamise ja kasutamiste stimuleerimine (nii baas- kui rakendusteadustes).
- põllumajandushariduse arendamine (ressurssi käsitlejana on põllumajandustootjal suured riskid ja uued tehnoloogiad nõuavad põhjalikke teadmisi).
- vastavate tingimuste loomine, et toidu tootjad oleks huvitatud keskkonda säästvama tootmise poole liikuma põhjustamata toiduga varustatuse halvenemist teatud maailma piirkondades.

5. Kas tõhusa ÜPP nimel peaks tulevikus rohkem tähelepanu pöörama tootmissüsteemide mitmekesisusele ja vajadustele?

Jah, kindlasti on tõhusa ÜPP aluseks tootmissüsteemide mitmekesisus. Põllumajandusharidusel ja uuringutel ning teadustegevusse panustamisel on selle eesmärgi saavutamisel täita oluline roll. Keskkonnasõbralik tootmine peab olema atraktiivne majandusvorm. Seega peaks tootmise ja keskkonnapoliitika eesmärgid ÜPPs olema integreeritud ning seda ka eelarveliselt. Läbi uute tehnoloogiate ja keskkonnanõuete juurutamise säiliks toidu kättesaadavus ka tulevikus.